

მისი უწმიდესობა

კირიონი, *მ. მ.*

უნეტარესი და უკეთილმსახურესი კათალიკოზ-პატრიარქი
ყოვლისა საქართველოსა.

თბილისი

სტამბა „სორაპანი“

კენსა ოგ-სა, ქრისტესით ჩუიზ წ.

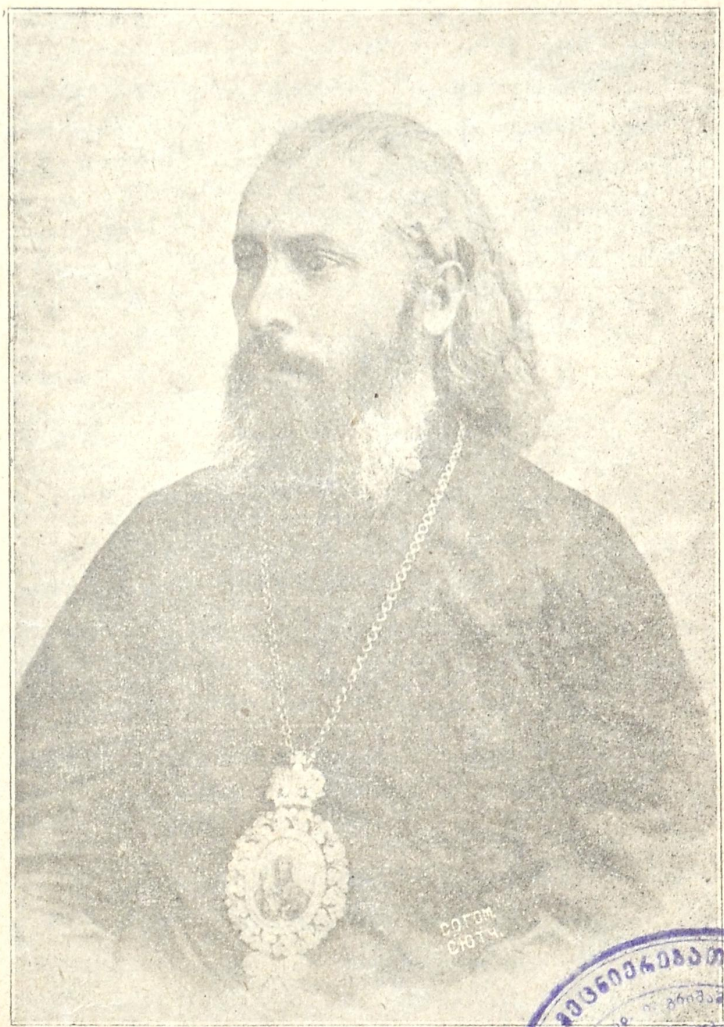

მისი უწმიდესობა

კირილი,

უნეტარესი და უკეთილმსახურესი კათალიკოზ-პატრიარქი
ყოფლისა საქართველოსა.

29790

თბილისი
სტამბა „სოროპანი“
ქკნსა ოგ—სა, ქრისტესით ჩუიზ

მისი უწმიდესობა კირიონი.

პატრიარქის კირიონის მამა მღვდ. იერონიმე საძაგლიშვილი მისიონერად მსახურებდა მთიულეთში და თავის ღვაწლით დიდი ამაგი დასდო ოსთა გვარ-ტომს, რომელთა შორის შეიტანა ქრისტიანული სიყვარული. 10 ნოემბერს 1855 წელს მას დაებადა ვაჟი, რომელსაც დაარქვა გიორგი, სახელი ძღვევამოსილის და საქართველოს მფარველის წმ. გიორგისა, და მით თითქო წინასწარ აღნიშნა, რომ ახალ-დაბადებული ყრმაც სამშობლო საყდრის განთავისუფლებისათვის თავის თავზე გადიტანს ისეთსავე ტანჯვა-წამებას, როგორც გადიტანა ქრისტეს დიდებისათვის მისმა სეხნიამ წმ. გიორგიმ. სიღარიბეში მყოფმა მოძღვარმა თავისი 7—8 წლის შვილი მიაბარა სასულიერო სასწავლებელში, რომელიც გიორგიმ დაასრულა 1876 წელს პირველ მოწაფეთაგანმა. კიევის სასულ. აკადემიის დასრულების შემდეგ 1880 წ. გიორგი საძაგლიშვილი ოდესის სემინარიის ინსპექტორის თანაშემწედ დაინიშნა. 1883 წელს სამშობლოში დაბრუნდა და თელავის სასულიერო სასწავლებელში გამწესდა. შემდეგ მსახურებდა გორისა, ქუთაისისა და ტფილისის სასულ. სასწავლებლებში და აგრეთვე აქაურ ქალთა საეპარქიო სასწავლებელში. ცოლშვილის სიკვდილის შემდეგ 1896 წ. აღიკვეცა ბერად და ჩაიბარა ქვაბთახევის მონასტრის წინამძღვრობა. 1898 წ. აკურთხეს ეპისკოპოსად ალავერდის კათედრაზე, 1901 წ. გორის ეპისკოპოსად დანიშნეს.

ცხოვრებაში გამოსვლისათანავე კირიონი მთელ თავის ძალღონეს ანდომებდა სამშობლო ეკლესიის წარსულის კვლევა ძიებას და ზრუნავდა მის აყვავებისათვის. 1901 წლიდან იწყება ეპ. კირიონის არაჩვეულებრივი დევნა რუსის სასულიერო მთავრობის მიერ, ადგილიდან ადგილზე გადაყვანა და შევიწროვება. ეპ. კირიონს 1902 წ. კამენეც-პოდოლის ეპარქიაში გზავნიან, აქედან 1903 წელს ხერსონში, 1904 წ. ორიოლის ეპარქიაში გადაჰყავთ, 1906 წ. სოხუმის ეპარქიაშია, ხოლო 1907 წ. 27 იანვარს კვლავ ცივ რუსეთში—კოვნოს ეპარქიაში ისტუმრებენ, საი-

დანაც ზამთარში 1908 წ. სულ მთლად ითხოვენ უეპარ-
ქიოდ. აქედან ეპ. კირიონის ნამდვილი წამება იწყება.

პირველად უადგილოდ დატოვებული ეპისკოპოზი
ქანდარმების თანხლებით კურიაჟის მონასტერში (ხარკო-
ვის გუბერნიაშია) გაგზავნეს. აქედან იანვარში ავადმყო-
ფი ეპისკოპოზი ქანდარმებმა მოსკოვის გზით სანაქსარის
უდაბნოში მიიყვანეს, აქ იგი ცივ-ნოტიო ოთახში მოა-
თავსეს და გადაცმულნი პოლიციელნი მიუჩინეს თვალ-
ყურის საგდებლად.

რუსეთის თვითმპყრობელ მთავრობას ეპ. კირიონი
ნიშანში ჰყავდა ამოღებული და არავითარ ცილისწამებას
არ ერიდებოდა მის დასალუპავად და საქართველოს ექ-
ზარხოს ნიკონის მკვლელობაში მონაწილეობაც-კი დას-
წამეს. ამგვარმა ცილის-წამებამ, როგორც საქართველო,
ისე დემოკრატიული ნაწილი რუსეთის საზოგადოე-
ბისა აღაშფოთა. როდესაც ამ ცილისწამების შესახებ
პრესის წარმომადგენელნი ევ. გეგეჰკორს (მაშინ სახელ-
მწიფო სათათბიროს დეპუტატად იყო) შეეკითხნენ, მან
უპასუხა: „ეს ველური და შეუსაბამო ბრალდებაა. ბრწყინ-
ვალე პიროვნება ეპისკოპოს კირიონისა მის მტერთ მო-
სვენებას არ აძლევს მის სახელს რომ ჩირქი მოსცხონ,
საშუალებას არ ზოგვენ. ეპ. კირიონი ქართველ სამღვ-
დელოებაში თვალსაჩინო პიროვნებაა, ერთი საუკეთესო
მებრძოლთაგანია ავტოკეფალიისათვის, რასაც სინოდშიაც
გაბედულად იცავდა; ყველა ამას მთავრობა ვერ დასთ-
მობდა და დევნა გამოუცხადა“ .. ამ დევნამ ისეთი მწვა-
ვე ხასიათი მიიღო, რომ ბელგეთიდან „ადამიანის უფ-
ლების დაცვის ლიგის“ თავმჯდომარემ, დეპუტატმა ჟორჟ
ლორანმა ბრიუსელიდან 10 მარტს 1909 წელს ყოფილ
სახელმწიფო სათათბსროს თავმჯდომარე ხომიაკოვს სთხო-
ვა დაეცვა ეპ. კირიონის პიროვნება წამებისაგან, მაგრამ
ვერც საზღვარგარეთის და ვერც შინაურმა გამოსარჩ-
ლებამ ვერ შეუშლბუქა ეპ. კირიონს ტანჯვა

სანაქსარის უდაბნოდან ქერსოვნეთის მონასტერში
გაგზავნეს, სადაც 1915 წლამდე დაჰყო

ტყულმართმა პირობებმა და დევნა-წამებამ ეპ. კი-
რიონის ენერჯია ვერ გასტეხა, სამშობლოს სიყვარული
გულიდგან ვერ ამოუშალა. თვის გვარ ტომს მოწყვე-
ტილმა მეცნიერულ კვლევა ძიებას მიჰყო ხელი.

1915 წელს ეპის. კირიონს ეპარქიის მმართველობის უფლება დაუბრუნეს და პოლოცკის და ვიტებსკის ეპარქია ჩააბარეს, სადაც ამ უკანასკნელ თვემდე მსახურობდა. მაგრამ სამშობლოს ნახვის ნება მაინც არ ჰქონდა.

ეპ. კირიონი ერთ უხვ ქველმომქმედად ითვლება. მისი დახმარებით მრავალ ქართველ ყმაწვილს მიუღია უმაღლესი სწავლა, როგორც რუსეთში, ისე საზღვარგარეთ.

მრავალწლოვანი შეძენილი თვისი ძვირფასი ნუმიზმატიური კოლექცია და წიგნთსაცავი ეპ. კირიონმა ქართულ საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოებას შესწირა, ამას გარდა, სოფ. ქვემო-ნიქოზის „კირიონის სახელობის სამკითხველოსაც“ წიგნები ბევრი შესწირა პეტროგრადის სასულიერო აკადემიაშიც ეპ. კირიონის შეწირულობით ქართულ ბიბლიოთეკას თვალსაჩინო ადგილი უჭირავს.

სამშობლოში მყოფობისას ჩინებულად მოაწყობა საეკლესიო მუზეუმი, გაამშვენიერა შუამთა, ალავერდი, ნგრევისაჲან იხსნა არა ერთი ძეგლი. სინოდის წინასწარ კრებაზე უშიშრად იცავდა საქართველოს ავტოკეფალიას.

ჩვენი პატრიარქი კირიონი, ვიმეორებ, ცნობილია არა მარტო ტანჯვა-წამებით, არამედ მეცნიერებითაც. ამ მხრივ მას დიდ პატივით ეპყრობიან როგორც ჩვენი მემამულე უდროოდ დაღუპული თამარაშვილი, ისე ბევრი სხვა სწავლულები. სხვათა შორის პროფ. გლუბოკოვსკიმ „ღვთისმეტყველების ენციკლოპედიაში“ კირიონს უძღვნა რამდენიმე კაბადონი. (ზოგი რამ ამ წერილისთვის ამოვიღეთ „სახ. საქმიდამ“ № 55, ორიოდვე მუხლი აგრეთვე ჩვენდამი მომართულ ვას. პატარაშვილის წერილიდამ ეპიგრაფით: „ბავშვმაც-კი იცის ვინ არის კაკო“).

ვურთავ აქვე ჩვენს წერილს „ორი კირიონი“, რომელიც დავბეჭდეთ გაზ. „საქართველო“-ს № 65-ში.

მ რ ი კ ი რ ი მ ნ ი

პირველი ეკურთხა საქართველოს კათოლიკოსად 575 წელს. მტკიცე ხასიათის კაცი იყო, მტკიცე რწმენისა, სამშობლოს კეთილდღეობისთვის თავდადებული

მის კურთხევით მამადმთავრად საქართველოს საყდრის საკე ხელში ჩაუვარდა ისეთ დიდებულ კაცს, რომელიც, რა გინდ დიდი ქარიშხალი ამოვარდნილიყო, თავის ხონალდს უვნებლად გამოატარებდა სცილლასა და ხარიბდას შუა, შემუსვრელ კონცხებს არ დააწყვეტებდა მას. თუ არ ეს დიდნიკიერი წინამძღოლი და ხელოვანი მეხომალდე, ვინ იცის, რა დაემართებოდა არა თუ საქართველოს საყდარს, არამედ ჩვენის სამშობლოს მომავალსაც!..

ქიშპობა ბერძენთა და სპარსთა შორის დაპყრობისათვის სომხეთისა დასრულდა 433 წელს სომხეთის მეფობის მოსპობითა და მის გაყოფით სპარსთა და ბერძენთა შორის.

ამის შემდეგ გაჩაღდა ბრძოლა თვით სომეხთ სარწმუნოების გამოც.

სომხები ერთმორწმუნენი იყვნენ ბერძნებისა და ქართველების. ბერძნებს სურდათ ასეთებად დარჩენილიყვნენ კვლავაც, სპარსელები კი მოწადინებულ იყვნენ როგორცე გამოეცალკევათ სომხები ბერძნებისაგან. 451 წელს ქალკიდონის კრება გაიმართა. თან საქრისტიანოში გამრავლდა სხვა და სხვა მწვალებლობა. ყაენი ფირუზ [457—481] წინადადებას აძლევდა სომხებს, ან ნესტორის მწვალებლობა მიიღეთ ან იაკობიტთაო, თუ არა. და მწირობა არ აგზორდებათო. იძულებულ იყვნენ განდგომოდნენ ქართველ-ბერძნებს და იაკობიტთა სწავლაზე მიქცეულიყვნენ.

ამის შემდეგ მათ შეღავათით ეპყრობოდნენ სპარსთა დესპოტები, ხოლო ქართველებს, რომელნიც ბერძნებთან ერთად იყვნენ, სისასტიკეს არ აკლებდნენ. ერთხანს ქართველებს მეფის არჩევაც აუკრძალეს, მაგრამ ეს დასრულდა ქართველების გამარჯვებით: სპარსეთის ამბოხება შეიქმნა მიხეზად კეისარს დაეთანხმა მის მიერ დავალებული ყაენი ქართველებისთვის მიეცა ნება ამოერჩიათ თავისთვის მეფედ გურამ ბაგრატიონი [ჩვენით — 590 წელს].

სწორედ ამ დროს მაკურთხეველობდა მეფურივე კაცი კირიონი, რომელიც, ჩვენის ფიქრით, უნდა ყოფილიყო უმთავრესი მოქმედი თვით გაუქმებულ მეფობის აღდგენის საქმეში.

სომხის კათოლიკოსებს სურდათ კირიონის გადაბირება, მაგრამ იგი ურყევად იდგა და უპასუხებდა მათ: ჩვენ ვერ გავეყრებითო იმ მსოფლიო საყდარს, რომელიც სუფევსო საბერძნეთს, რომს, იერუსალიმს, ანტიოქიას, თქვენ უღალატეთო წმიდა სარწმუნოებას, რომელიც წინად საერთო გვქონდაო. ჩვენს საკათალიკოსოში 35 ეპისკოპოსიაო და ყველამ აღვიარეთო ქალკიდონის კრების დადგენილებანი.

კირიონს, როგორც სჩანს, არ სურდა მიჰკედლებოდა აღმოსავლეთის დახავსებულობას, არამედ იგი ეტრფოდა ელლინ-რომაელთა ძველადგანვე წარჩინებულ კულტურას და მათთან იჭერდა საქმეს. ერთი კითხვის გადასაწყვეტად მან პავ გრიგოლ I-ლსაც მიჰმართა და მისგან მიიღო შესაფერი პასუხი 596 წელს [თამარაშ. ისტორია კათოლ., 26] თვისს სამწყსოს ისე უვლიდა, როგორც ერთგული დედა შვილებს. სომხების კათოლიკოსებს სურდაო გაეტაცნათ ცურტავის სპეისკოპოსო, მაგრამ კირიონმა შემოიმატკიცა და შემოიმაგრა.

ქართველ-სომეხთა ბრძოლა დასრულდა მით, რომ სომხების კათალიკოს აბრამმა გასცა ასეთი არა-ქრისტიანული

ბრძანება: ამიერიდგან აღარა გქონდეთ ერთობა ქართველებთან, არც ლოცვაში, არც ქამა-სმაში, არც მეგობრობაში, არც ყრმათა აღზრდაში, აღარც წახვიდეთ მოსალოცად მცხეთისა და მანგლისის ჯვარისა, აღარც შემოუშვათ ისინი ჩვენს ეკლესიებში, მათთან შექორწინებისაგან განეყენებით, ნება გეძლევათ მათთან ივაქროთ, ვით ურიებთან“.

ამანაც ვერა დააკლო-რა საქართველოს. პირიქით, კირიონის ნათელ პიროვნებას აუარებელ მტრებთან ბრძოლამ უძეტესი სიყვარული და პატივი მოუპოვა აღმოსავლეთ-დასავლეთში მან შეჰქმნა ის ერთობა, რომელზედაც თანდათან აღმოსცენდა საქართველოს ცნობილი ძლიერი სასულიერო და სახორციელო კულტურა, დამყარებული ისეთ დედაბოძზე, ვით გრიგოლ ხანძთელი, მიქელ მოდრეკილი, ეფთვიმე და გიორგი მრავწინდელეები, იოანე შავთელი, შოთა რუსთაველი, არსენი ბულმა სიმძე და სხ.

ამნაირივე იმპერიის ხასიათისაა მისი ყოველად უსამღვდელოესობა ეპისკოპოსი **კირიონი**

მას უფრო ძნელი დრო შეხვდა ვიდრე პირველ კირიონს.

პირველის ჟამს ეკლესია თავიანთი იყო. მან მაკურთხეველი ჰყვანდა. თავისუფალი იყო ყველასაგან პატივცემული.

ყველა ამისაგან ახლა შერჩა მას მხოლოდ ორიოდ მაკურთხეველი და დანგრეულ-გაოხრებული საყდრები, მტირალი ქურმუხი, მწუხარე ნეკრესი, ქერემი, ანანური, სამთავისი, წილკანი, ატენი, იკორთა, ურბნისი, რუისი, კუმურდო, ზარზმა, გელათი, ონი, ცაგერი, ცაიში, ბედია, სუხუმი, შემოქმედი, ტბეთი, ხახული, საფარა და მრ. სხვა წმ. ადგილები საცა ოდესმე ქართულ სკოლებს სინათლე შეჰქონდათ სიბნელეში.

საჭირო შეიქმნა ზრუნვა დედაქალაქ მცხეთას დაჰბრუნებოდა ის, რაც მას ეკუთვნოდა საუკუნოობით და რაც შარავანდედით შეჰმოსავდა ქართველთა საყდარს, ნგრევა-ოხრებისაგან გადაარჩენდა ხელოვნების მხრივ მრავალ საკვირველ ძეგლს და დაღუპვისაგან იხსნიდა მრავალ უძვირფასეს სამწერლო ნაშთს—წიგნს. ეს ზრუნვა-გარჯა კირიონს ჩამოერთო არსებულ წეს-წყობილების მტრობად, ხოლო მტრობამ ხომ დანდობა აღარ იცის. ერთად მომუშავენი საეკლესიო მუზეუმში გაგვყარეს. ის გადაასახლეს, აუტანელი მწირობა აგემეს და კაცის კვლაც კი კინაღამ დასწამეს. ჩვენ კვლავ ერთად შევიყირონრთ, მაგრამ... „ისტორიჩესკია ვესტნიკის“ ფურცლებზე.

ბ-ნ ა. მოზიანსკიმ, რომელმაც პირად ჩემგან და ჩემ ნაწერებიდამ მრავალნაირად რსარგებლა ხსენებულ ჟურნალში [№ 3, 1911, გვ. 1046—8], გამოაცხადა:

„სიონის მუზეუმი ბევრნაირად დავალებულია ეპისკ. კირიონისაგან, რომელსაც არა-სასიამო სახელი გაეთქვა ეკზარხოსის ნიკონის მოკვლის საქმით. იგი იყო დიდი მოყვარე და მცოდნე საეკლესიო სიძველეებისა, ბეჯითად აგროვებდა მათ ყველა ქართ. ეკლესიებიდან და უგზავნიდა სიონის მუზეუმს. მცხეთის საკრებულოს მღვდელი მწარედ შემოგვჩიოდა ამ ეპ. კირიონზედ მისთვის, რომ მან ამ ეკლესიიდან გამოიტანაო ძველი გარდამოხსნა და წარგზავნაო ტფილისს. იქ, მართლაც, ჩვენ ვნახეთ ის გარდამოხსნა. მაგიერად ბ-ნი ჯანაშვილი კირიონს იგონებს დანანებით [ვსპომინაეტ ნე ბეზ სოჟალენია]. ყველას, როგორც სჩანს, ვერ ესათნოები...“

ყველა ესეთი გადაკვრ-გადმოკვრა რომ იოტის ოდენადაც მართალი ყოფილიყო, არა თუ „ნიკონის მოკვლის საქმით არა-სასიამოვნოდ ცნობილ კირიონს“, არამედ მის „დანანებით“ მომგონებელ ჯანაშვილსაც სახჩობელა თუ ციმბირი არ ასცდებოდათ. მაგრამ რახან ტყუილს მუდამ მოკლე ფეხები აქვს, ამიტომ კირიონს ხანგრძლივ ტანჯვის შემდეგ მტანჯველებისაგანვე ეღირსა ჩინებული კათედრები, მაგრამ არა მის საყვარელ სამშობლოში, საცა მას შეეძლო აუარებელი სარგებლობის მოტანა ღვიძლ მოძმეთათვის, არამედ შიდა რუსეთში...

აწ უკვე აღსრულდა ქართველთა მოლოდინი, დღეს უკვე მცხეთის სამამადმთავრო ტახტს ამშვენებს მისი უწმიდესობა **კირიონი**, უნეტარესი და უკეთილმსახურესი კათალიკოს-პატრიარქი ყოვლისა საქართველოსა. ვისურვოთ წარემართოს ჩვენს პატრიარქს საშარავანდედოდ სვეტიცხოველისა, რომლის წიაღში ეპ. ანტონის სამაგალითო თაოსნობით ჩვენ განვიცადეთ 12 მარტის აქტის ძლიერება, დიდის საყდრისა, რომლის ფრთეთა ქვეშე საუკუნეთა განმავლობაში გამოიზარდა „ერი გულადი, პურადი, მებრძოლი შავის ბედისა“, ერი, რომელსაც „შავთა დროთ ვერ შეუცვალეს გული ანდამანტისა“ და რომელიც დღესაც, როგორც მარადის, „იგივ მხნეა, იგივ მღერალი, მოყვარე თავის მიწისა“.

იყავნ ჩვენ შორის ძმობა, სიყვარული, დაუძინებელი რუდუნება არა კლერიკალობის გაღვიებისთვის, არამედ ქართველ ნიჭიერ ერის საერთო აღორძინებისა და დიდებისთვის.

მ. ჯანაშვილი.

2
5 202

ზანი ერთი აგანი.